

NORLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Fagfornyelsen

Kompetansebehov blant lærere i den videregående skole i Nordland

Kartlegging i prosjektet «Forskningsbasert utvikling og læring i den videregående skolen».

Publisert: 1.11.2022
Skrevet av: Karin Marie
Antonsen

Arbeidsnotat nr.: 1009/2022
ISSN-NR: 0804-1873
Prosjektnr: 1856

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

ARBEIDSNOTAT

ARBEIDSNOTAT NR: 1009/2022	ISSN-NR: 0804-1873	PROSJEKTNUMMER: 1856	ANTALL SIDER: 27
-------------------------------	-----------------------	-------------------------	---------------------

FORFATTER:
Karin Marie Antonsen

Fagfornyelsen

Kompetansebehov blant lærere i den videregående skole i Nordland

Kartlegging i prosjektet «Forskningsbasert utvikling og læring i den videregående skolen».

INNHOOLD

1	INNLEDNING	2
1.1	BAKGRUNN FOR PROSJEKTET FULVIS.....	2
1.2	KORT OM FAGFORNYELSEN	3
2	METODE OG UTVALG	5
2.1	UTVALGET.....	5
3	KJENNSKAP TIL OG ERFARINGER MED INNFØRINGEN AV FAGFORNYELSEN	9
3.1	KJENNSKAP TIL FAGFORNYELSEN.....	9
3.2	VURDERING AV FAGLIG STØTTE OG TILRETTELEGGING VED INNFØRING AV FAGFORNYELSEN.....	9
3.3	HVA HAR FUNGERT OG HVA KUNNE VÆRT GJORT ANNERLEDES?.....	10
3.4	FAGFORNYELSENS BETYDNING FOR ENDRET UNDERVISNING	12
4	KOMPETANSEBEHOV OG ØNSKER INNEN DYBDELÆRING, KRITISK TENKING OG VITENSKAPELIG METODE	15
4.1	UTFORDRINGER MED Å INNARBEIDE DYBDELÆRING/FORDYPNING, KRITISK TENKING OG VITENSKAPELIG METODE I EGNE UNDERVISNINGSSOPPLEGG	15
4.2	ØNSKE OM MER KUNNSKAP OM DYBDELÆRING/FORDYPNING, KRITISK TENKING OG VITENSKAPELIG METODE	17
5	KOMPETANSEBEHOV OG ØNSKER INNEN DE TVERRFAGLIGE FOKUSOMRÅDENE	19
6	HVILKEN TYPE ETTERUTDANNING ØNSKER LÆRERNE?	22
6.1	ØNSKET FORM OG LENGDE PÅ KURS	24
7	OPPSUMMERING	26
	REFERANSER	28

1 INNLEDNING

Dette notatet oppsummerer kartlegging av kompetansebehovet blant lærere i den videregående skole i Nordland gjennomført august og september 2021 i prosjektet «Forskningsbasert utvikling og læring i den videregående skolen» - heretter omtalt som FULVIS.

1.1 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET FULVIS

Nordland fylkeskommune fikk våren 2020 støtte fra Norges Forskningsråd for å utvikle et praksisnært etterutdanningskurs for å støtte opp om Fagfornyelsens fokus på kritisk tenking og vitenskapelig metode og de tverrfaglige emnene bærekraft, folkehelse og livsmestring.

Prosjektet FULVIS gjennomføres i samarbeid med lærerutdanningen ved Nord universitet som har bred erfaring med utdanning av lærere for videregående skole og Nordlandsforskning som har bred erfaring fra prosessevaluering. Følgeforskning fra Nordlandsforskning vil sikre viktig tilbakemelding til universitetet for eventuelle justeringer av opplegget.

De nye læreplanene er utformet med utgangspunkt i den raske samfunnsendringen. Fremover vil skolen legge betydelig mer vekt på analytisk kompetanse, kritisk tenkning og innovasjon. Samfunnet generelt, og Fagfornyelsen spesielt, vil som følge av dette stille nye krav til lærerrollen. Formålet med prosjektet er å styrke lærernes kompetanse i vitenskapelig metode og kritisk tenking i lys av de endringer som følger av Fagfornyelsen.

SSB gjorde i 2018 en nasjonal kartlegging av kompetansen til lærere i videregående opplæring (Ekren m.fl. 2018). Denne viste at lærere i Nordland i mindre grad enn ellers i landet har lang høyere utdanning. 24 prosent av lærerne som underviste i Nordland hadde lang høyere utdanning mot 34 prosent på landsbasis. SSB sin kartlegging viste også at over åtte prosent av lærerne som underviste i Nordland manglet pedagogisk kompetanse. Vi antar derfor at behovet for kompetanseheving på fordypning, kritisk tenkning og vitenskapelige metoder er forholdsvis stort blant lærere i Nordland.

Et annet viktig utgangspunkt for prosjektet er at svært mye av læreres praksis er intuitiv og implisitt (Tomlinson, Hobson & Malderez, 2010). I dette ligger at lærere sjelden redegjør for og begrunner egen praksis, dersom de ikke eksplisitt blir utfordret til å gjøre det. En annen viktig erkjennelse er at læreres kunnskap og tenkning om praksis, er situert, noe som betyr at den som oftest er tett knyttet til egen praksis (Lave & Wenger, 1990). Forutsetningen for å kunne endre eller utvikle praksis, er at lærere blir bevisste på hva de gjør og hvorfor de gjør

det. Gjennom slike prosesser blir den implisitte kunnskapen som lærerne besitter, gjort eksplisitt.

Gjennom prosesser som er tett knyttet til egen praksis og i samarbeid med forskere fra Nord universitet, er det et mål at man gjennom prosjektet «Forskningsbasert utvikling og læring i den videregående skolen» vil legge et grunnlag for å systematisk justere og endre praksis (Tomlinson, Hobson & Malderez, 2010). Prosjektet vil dermed styrke kompetansen til lærere i den videregående skolen omkring vitenskapelige metoder og samtidig bidra til endra praksis, og derigjennom sikre et godt tilbud til elevene i lys av Fagfornyelsen.

Første steg i prosjektet har vært å kartlegge ønsker og behov for kompetanseheving innenfor dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i elevrettet arbeid blant lærere og ledelse i de videregående skolene i Nordland. Dette notatet oppsummerer denne kartleggingen.

Kartleggingen har også hatt som mål å avdekke interesse og behov for kompetanseheving, med utgangspunkt i hvordan Fagfornyelsens tverrfaglige fokusområder folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling kan implementeres i undervisningen.

1.2 KORT OM FAGFORNYELSEN

Fagfornyelsen er navnet på prosessen med å utvikle og innføre reviderte læreplaner i Kunnskapsløftet (UDIR.no). Navnet på reformen hviler på et politisk premiss om at hoveddrammene for læreplanreformen Kunnskapsløftet fra 2006 ligger fast. Arbeidet med de nye læreplanene bygger på Meld.St. 28 (2015-2016) «Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet». Ifølge Karseth, Kvamme og Ottesen (2020) var en viktig intensjon med reformen at kompetansebegrepet skulle fornyes og de grunnleggende ferdighetene videreutvikles. En sentral del av Fagfornyelsen var også at alle elevene skulle jobbe med de tre definerte tverrfaglige temaene «folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling». Dette verdigrunnlaget skulle videre løftes frem gjennom en ny overordnet del - for å binde sammen grunnopplæringens formålsparagraf med læreplanene for fag. Overordnet del har dermed ligget til grunn for utviklingen av nye læreplaner for fag.

Elevene skal ifølge UDIR.no¹ øve på kritisk tenking og refleksjon. Læreplanene skal «... være relevante og framtidsrettede med vekt på kritisk tenking, utforskning, teknologi, algoritmisk

¹ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/informasjon-om-koronaviruset/april-2022-rapportering-til-kunnskapsdepartementet-om-koronasituasjonen-varen-2022--skolens-arbeid-med-fagfornyelsen/om-fagfornyelsen>

tenking og programmering». Videre er det i fagene lagt vekt på skaperglede, engasjement og utforskertrang fordi dette kan fremme elevenes læring og lærelyst. Elevmedvirkning er også identifisert som et sentralt element i alle deler av læreplanverket, med den begrunnelse at «... elever blir mer motivert og lærer bedre når de blir involvert i hva de skal lære, hvorfor og hvordan».

Fagfornyelsen er utviklet og implementert i ulike faser. I første fase ble kjerneelementer utviklet. Disse ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet juni 2018. Fra høsten 2018 til høsten 2019 ble nye læreplaner utviklet. Læreplanene for Vg1 ble fastsatt våren 2020 for både yrkesfag og studieforbereende, mens læreplanene for Vg2 og Vg3 ble fastsatt i puljer i løpet av 2021.

2 METODE OG UTVALG

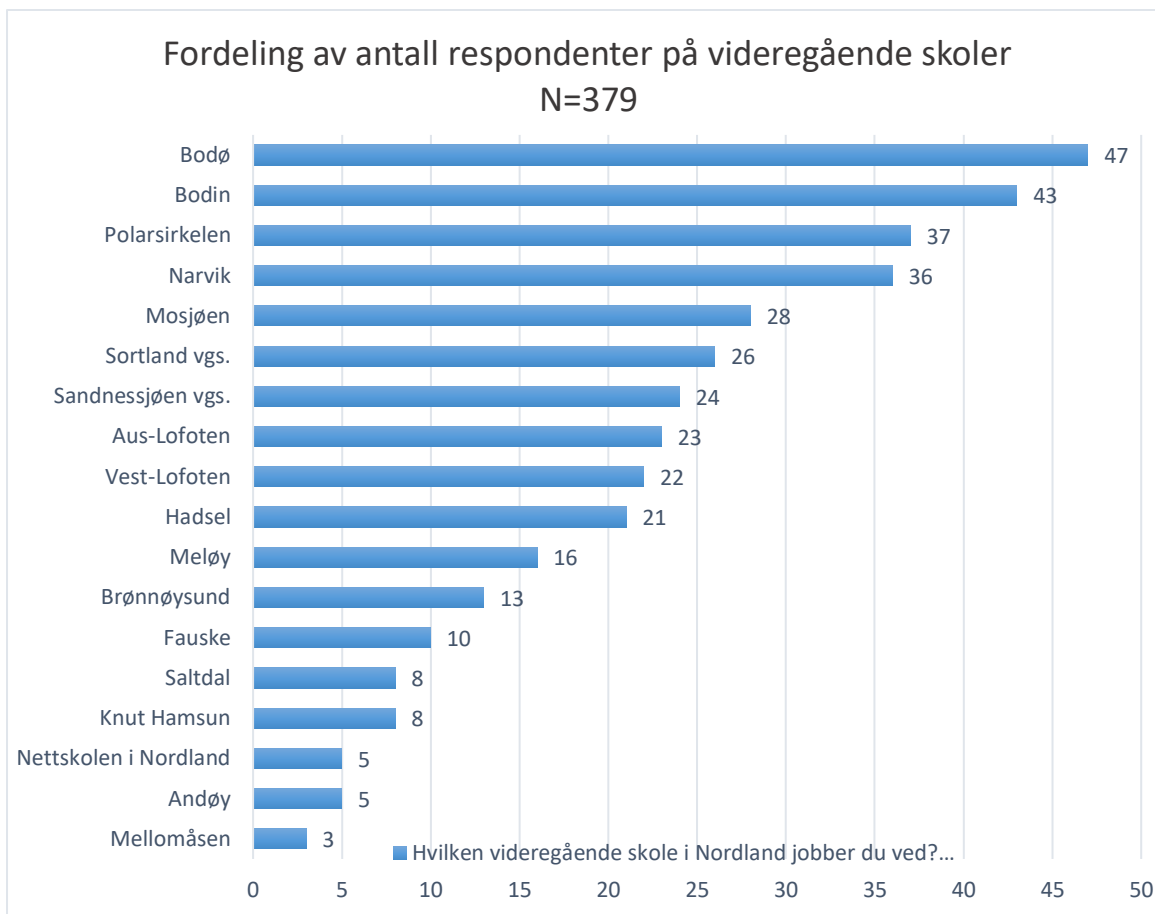
Målet med spørreundersøkelsen som dette notatet oppsummerer har vært å kartlegge ønsker og behov for kompetanseheving innenfor dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i elevrettet arbeid blant lærere og ledelse i de videregående skolene i Nordland. Kartleggingen har også hatt som mål å avdekke interesse og behov for kompetanseheving med utgangspunkt i hvordan Fagfornyelsens tverrfaglige fokusområder folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling kan implementeres i undervisningen.

Kartleggingen er gjennomført gjennom innhenting av data via et digitalt spørreskjema sendt ut til alle pedagoger i den videregående skole i Nordland. Spørreskjemaet ble utformet i samarbeid med Nord universitet og Nordland fylkeskommune.

2.1 UTVALGET

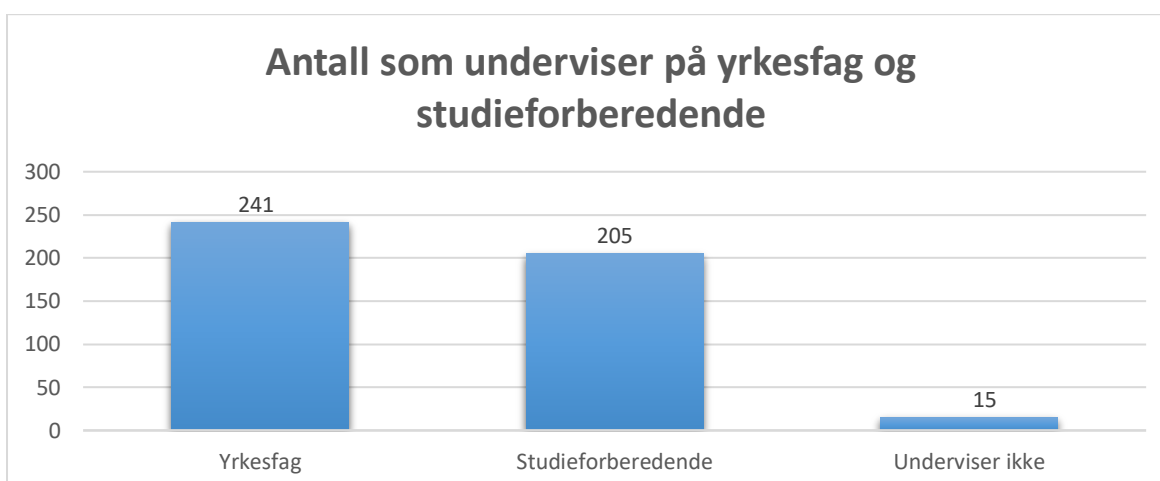
Undersøkelsen ble sendt ut via e-post til 1700 e-postadresser sortert på pedagoger ansatt i Nordland fylkeskommune august 2021. Det kom inn 379 svar. Dette gir en svarprosent på 22 prosent. Av de 379 som responderte, svarte 15 at de ikke underviser inneværende skoleår. Dette var også tilfelle for noen som valgte å ikke svare på undersøkelsen, men som har sendt e-post og fortalt at de ikke underviser inneværende skoleår. Svarprosenten er dermed usikker, men uansett neppe mye høyere enn 25 prosent.

Ikke overraskende er det flest svar fra lærere som underviser ved de store videregående skolene Bodø, Bodin, Polarsirkelen og Narvik. Figur 1 viser oversikt over hvor mange svar som har kommet inn fra de ulike skolene:

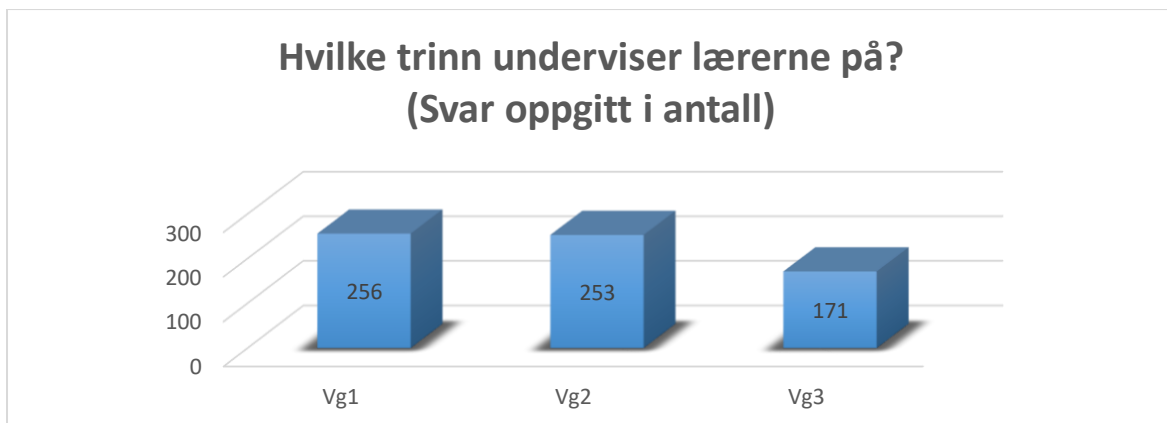
Figur 1: Fordeling av antall respondenter på de ulike skolene i Nordland.

Figur 2 viser at 241 av respondentene underviser på yrkesfag, 205 på studieforbereidende, mens 15 ikke underviser. Dette betyr at 52 av respondentene underviser både på yrkesfag og studieforbereidende.

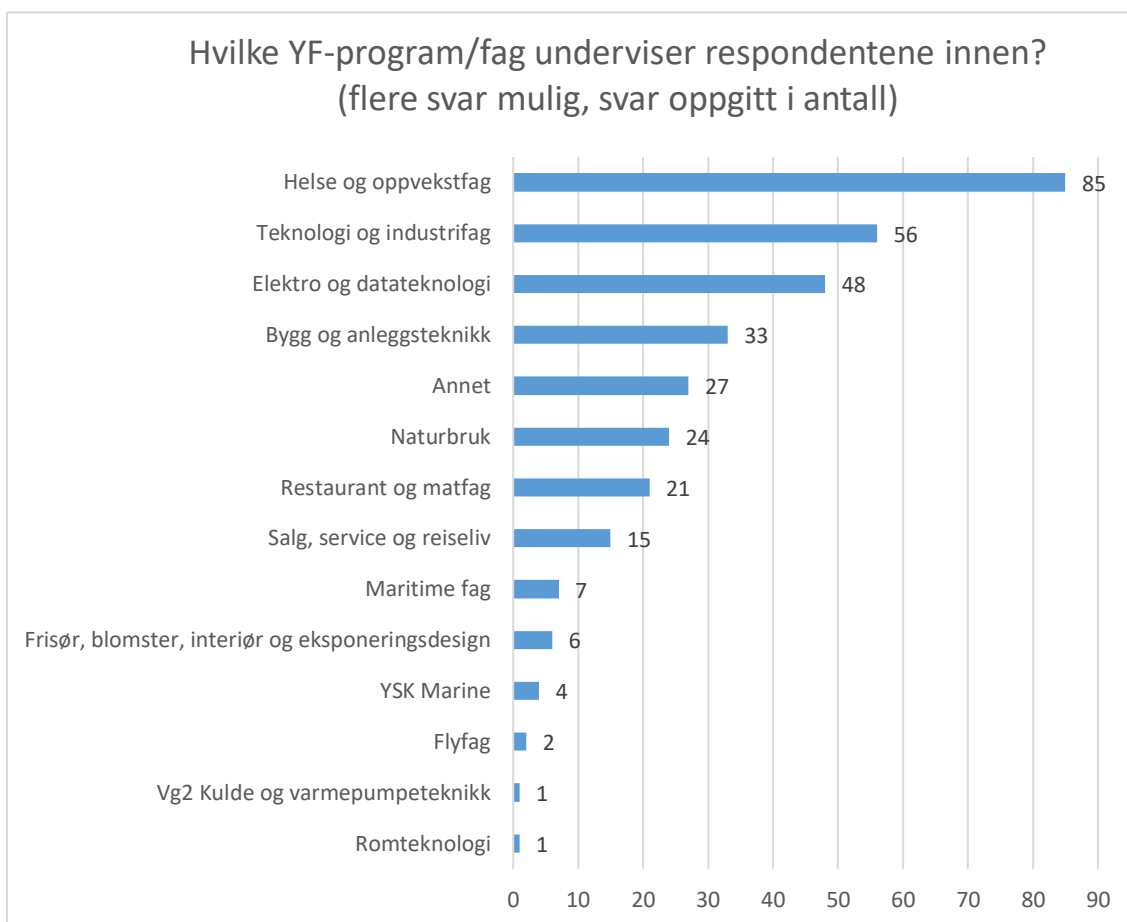
Figur 2: Antall som underviser på yrkesfag og studieforbereidende. (N=379)

Som figur 3 viser, underviser 256 på Vg1, 253 på Vg2 og 171 på Vg3. Dette viser at flere av pedagogene som har besvart undersøkelsen underviser på flere trinn:

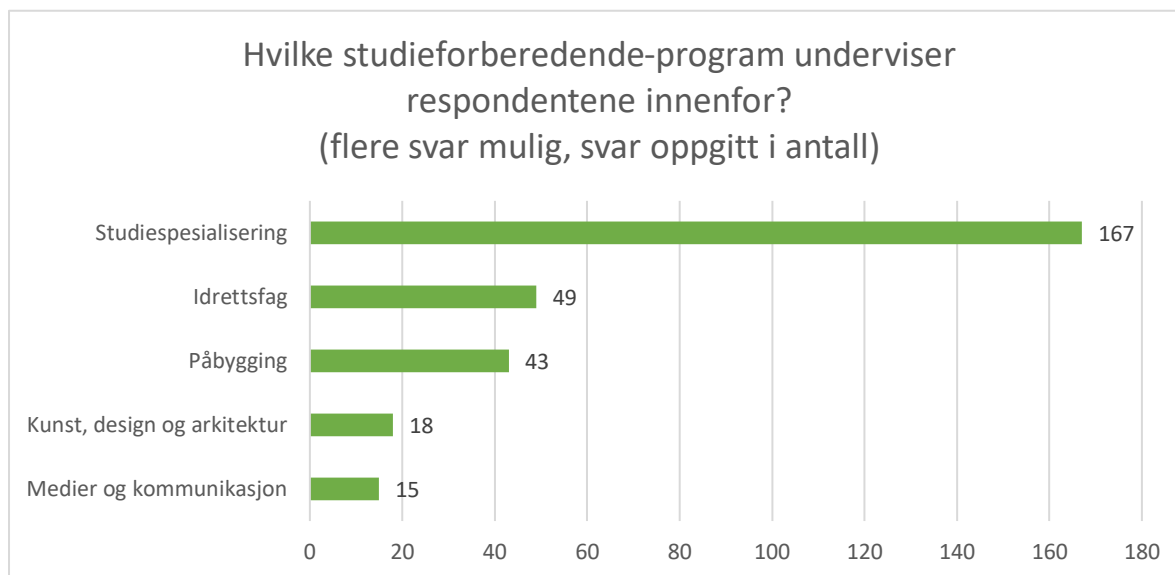
Figur 3: Hvilket trinn underviser lærerne på? (N=379)

Innenfor yrkesfag er det flest svar fra lærere som underviser innenfor de største fagene. 85 av respondentene underviser på helse og oppvekst, 56 på teknologi og industrifag, 48 på elektro og datateknologi og 33 på bygg og anlegg. Mindre fag som romteknologi og kulde og varmepumpeteknikk er kun representert ved enkeltlærere. Figur 4 viser en oversikt over hvilke fag respondentene underviser i:

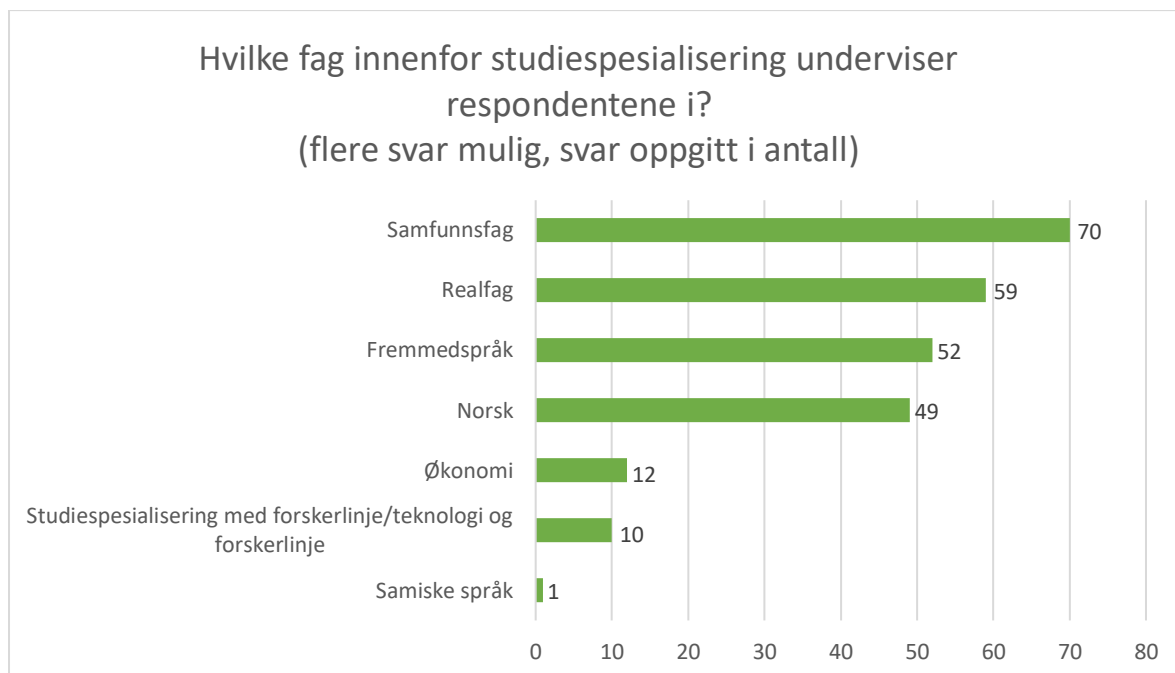
Figur 4. Hvilke fag underviser respondentene i. Svar oppgitt i antall.

Innenfor studieforbereidende er det 167 som underviser på studiespesialisering, 49 innenfor idrettsfag og 43 på påbygging. Av de som underviser på studiespesialisering underviser 70 i samfunnsfag, 59 i realfag, 52 i fremmedspråk og 49 i norsk. Figur 5 oppsummerer fordelingen av respondenter som underviser på studieforbereidende:

Figur 5: Hvilke studieforbereidende fag underviser pedagogene innenfor

Av de som underviser på studiespesialisering underviser 70 i samfunnsfag, 59 i realfag, 52 i fremmedspråk og 49 i norsk. Figur 6 oppsummerer hvilke fag lærerne underviser i på studiespesialisering:

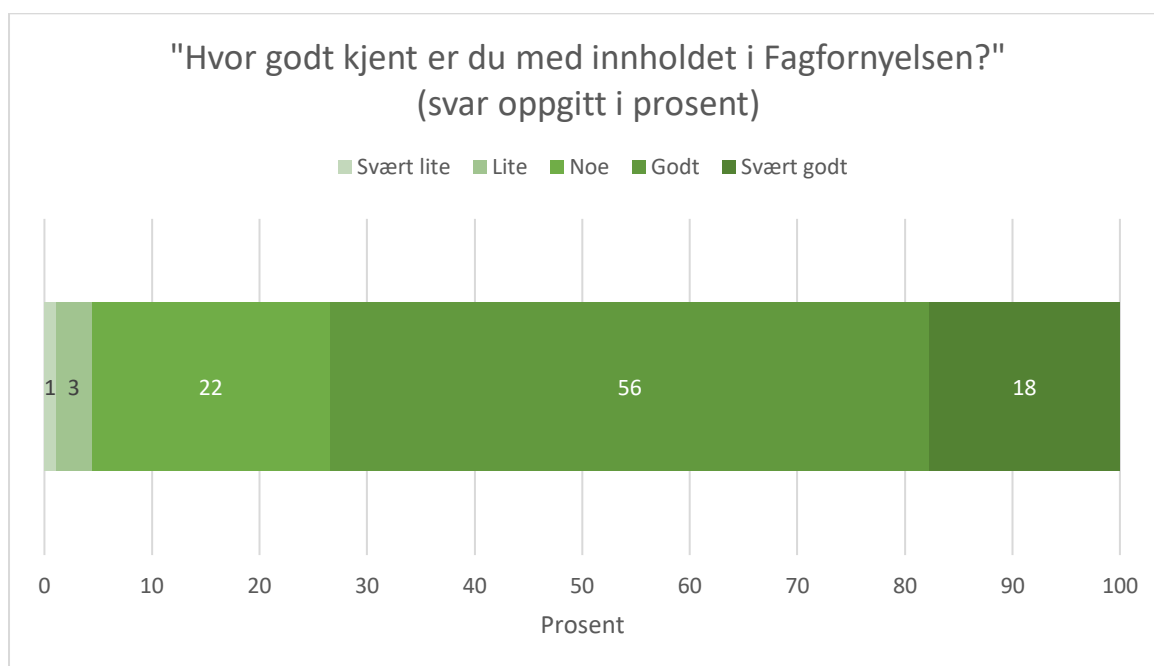

Figur 6: Hvilke fag innenfor studiespesialisering underviser respondentene i.

3 KJENNSKAP TIL OG ERFARINGER MED INNFØRINGEN AV FAGFORNYELSE

3.1 KJENNSKAP TIL FAGFORNYELSE

Tre av fire lærere i Nordland som har besvart undersøkelsen oppgir at de er godt eller svært godt kjent med innholdet i fagfornyelsen. 18 prosent svarer at de er svært godt kjent med innholdet, mens 56 prosent svarer at de er godt kjent med innholdet. Kun fire prosent oppgir at de er lite eller svært lite kjent med innholdet, mens 22 prosent er noe kjent med innholdet.

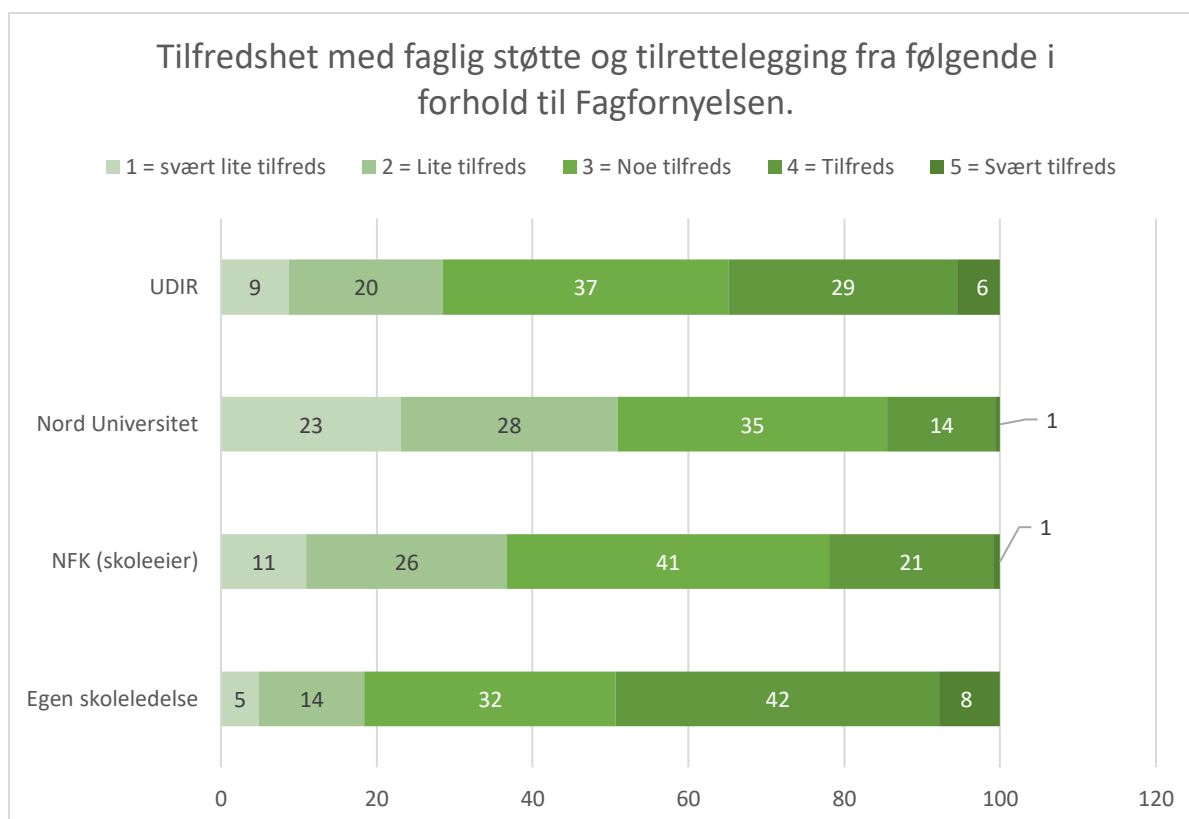

Figur 7: Lærernes kjennskap til innholdet i fagfornyelsen, svar oppgitt i prosent. N=361

3.2 VURDERING AV FAGLIG STØTTE OG TILRETTELEGGING VED INNFØRING AV FAGFORNYELSE

I denne kartleggingen har vi også bedt lærerne om å vurdere sin tilfredshet med faglig støtte og tilrettelegging med tanke på Fagfornyelsen fra ulike relevante hold på en skala fra 1 (svært lite tilfreds) til 5 (svært tilfreds).

Som figur 8 viser, er lærerne mest tilfreds med egen skoleledelse og utdanningsdirektoratet (UDIR). Halvparten er tilfreds eller svært tilfreds med egen skoleledelse, mens 35 prosent er tilfreds med direktoratet. 22 prosent er tilfreds med skoleeier, mens 15 prosent er tilfreds med faglig støtte og tilrettelegging fra Nord universitet.

Figur 8: Tilfredshet med faglig støtte og tilrettelegging fra UDIR, Nord Universitet, skoleeier og egen skoleledelse. Svar oppgitt i prosent.

3.3 HVA HAR FUNGERT OG HVA KUNNE VÆRT GJORT ANNERLEDES?

Lærerne ble også invitert til å gi en utdypende tilbakemelding i forhold til generell opplæring og oppfølging av pedagogene med tanke på innføring av Fagfornyelsen.

Når det gjelder erfaringer med faglig støtte fra egen skoleledelse, er det blandede tilbakemeldinger. Mange trekker frem samarbeidet med andre kollegaer som det mest positive i implementeringen av Fagfornyelsen. Flere peker på at lærerne har fått rom for faglig utvikling og mulighet til å disponere egen tid. Flere nevner at det har vært positivt med fokus på de tverrfaglige temaene og på den generelle delen av læreplanen. Samtidig mener de fleste som omtaler egen skoleledelse at det har vært mye overordnet og generell informasjon om Fagfornyelsen og for lite konkret og handfast arbeid med læreplanene. Flere savner mer systematisk arbeid med, og oppfølging i forhold til årsplaner, faglig opplegg/undervisningsopplegg, verktøy eller veiledninger og med tanke på praktisk gjennomføring av arbeidet mot elevene.

Flere mener det har vært satt av for lite tid til kursing, opplæring, oppfølging og utvikling av faglige opplegg innen egne undervisningsfag, og flere savner etterutdanningskurs i faglige

tema som er nye i læreplanen. En lærer uttrykker det sånn; «*Savner tilbud om fagrettede kurs både med tanke på nye tema i læreplanen og utforskende undervisningsmetoder.*»

Særlig er det mange som etterlyser bedre oppfølging i forhold til programmering. En lærer beskriver situasjonen sånn:

«Jeg mener selv jeg har over gjennomsnittet god programmeringskompetanse og realfagskompetanse, men har f.eks. ennå ikke sett et eneste eksempel/opplegg som skal gjøre matematikkelevne mine bedre i matematikkfaget ved hjelp av programmeringsverktøy».

Flere mener at kurs i programmering som ble tilbudt ved Nord universitet var for overordnet og ble tilbudt for seint; her representert ved to utdypende svar fra undersøkelsen:

«Kurs i programmering for i regi av fylkeskommunen/Nord universitet var ikke godt nok for å kunne undervise i programmering, bare som et intro-kurs. Kom også for sent, skulle vært gjort før fagfornyelsen var begynt».

«Nord universitet tilbød kurs om programmering, men det bommet på formålet med kurs fra deltakerne sin side. Nord presenterte 4-5 ulike programmeringsspråk, men ønsket fra lærerne var å lære seg ett programmeringsspråk slik at vi hadde litt faglig bakgrunn før vi skulle undervise selv i programmering.»

Tilbakemeldingene om opplegg fra Nord universitet handler også om at opplegg ikke har vært tilpasset med tanke på hvor skolene var i arbeidet med Fagfornyelsen, at innholdet var lite relevant eller at det ble presentert allerede kjent stoff.

Enkelte lærere innen yrkesfag trekker frem at Fagfornyelsen har tatt fokuset bort fra handverkerfaget til fordel for teori.

Flere oppgir at skoleeier i liten grad har vært synlig i forhold til Fagfornyelsen, men ingen kommer med konkrete forslag til hva skoleeier *kunne* ha bidratt med. Opprettelsen av fagnettverk på tvers av skolene i Nordland trekkes frem som positivt, men det er også enkelte som har erfart at disse ikke har fungert.

Flere trekker frem at de har brukt ressursene som ligger ut på UDIR sine nettsider. Samtidig peker flere på at UDIR har vært sent ute med endringer og læreplaner, og at det også kom endringer underveis i skoleåret.

Noen nevner webinar fra OsloMet som nyttig, og at de har fått hjelp der til å tolke læreplanene.

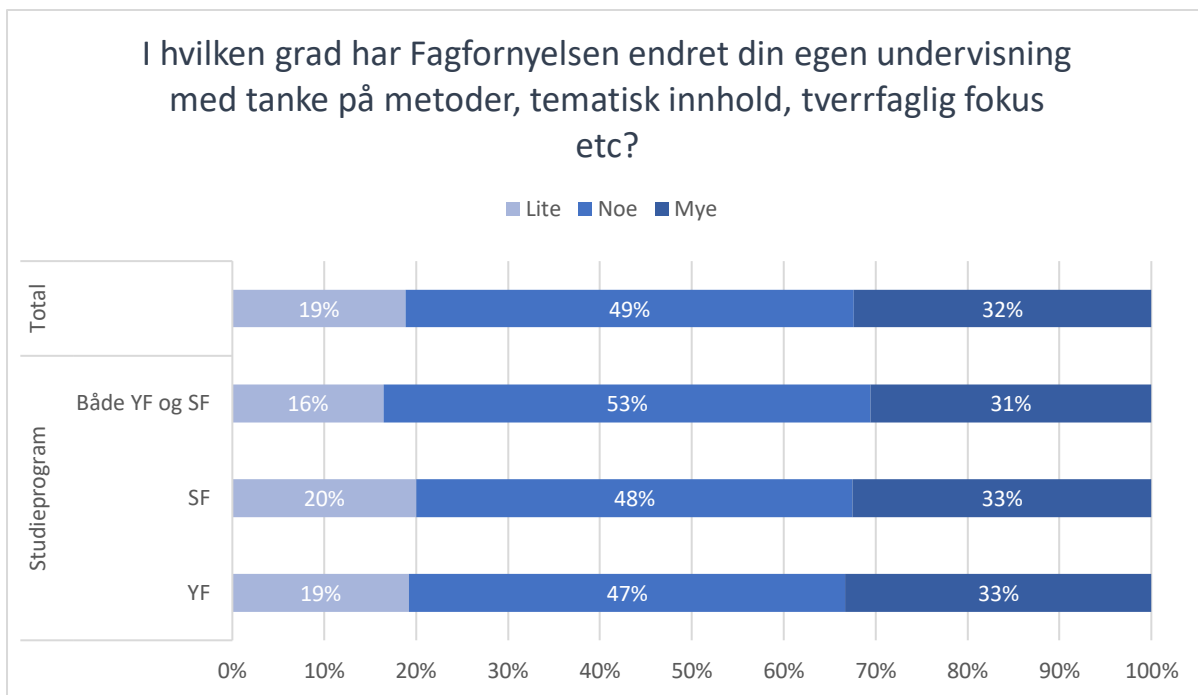
Av mer generelle refleksjoner skriver flere at nye læreverker ikke ble tilgjengelige i tide og/eller at det ikke har vært bevilget midler til nye læremidler. Flere mener også at det var uheldig at Fagfornyelsen ble innført før eksamensordningen og lærematerialet var klar/klart. I denne sammenhengen påpekes det at det skapte stor usikkerhet å ikke vite hvordan eksamen skulle gjennomføres våren 2021 og at dette gikk på bekostning av eksamensforberedelsene. Særlig kombinasjonen av usikkerhet rundt eksamen, at læreverkene ikke var klar og den da pågående pandemien trekkes frem som uheldig. Det er lærere som underviser i både engelsk, norsk og historie som påpeker dette. En lærer sier det på følgende måte:

«Jeg mener det var en gedigen feil av UDIR å ikke trekke i nødbremsen, og utsette implementeringen av Fagfornyelsen ett år da koronaepidemien kom. Jeg synes også det er på grensen til uforsvarlig overfor elevene at det gikk nesten halve undervisningsåret 20/21 før vi visste hvordan eksamensformen i matematikk skulle være».

Oppsummert virker lærerne (mange) som valgte å gi skriftlige tilbakemeldinger mest fornøyd med at det er satt av tid til å jobbe med fagfornyelsen i skolene og minst fornøyd i forhold til innretning (for mye generell informasjon) og for lite fokus på tilretteleggingen innen de enkelte fagene.

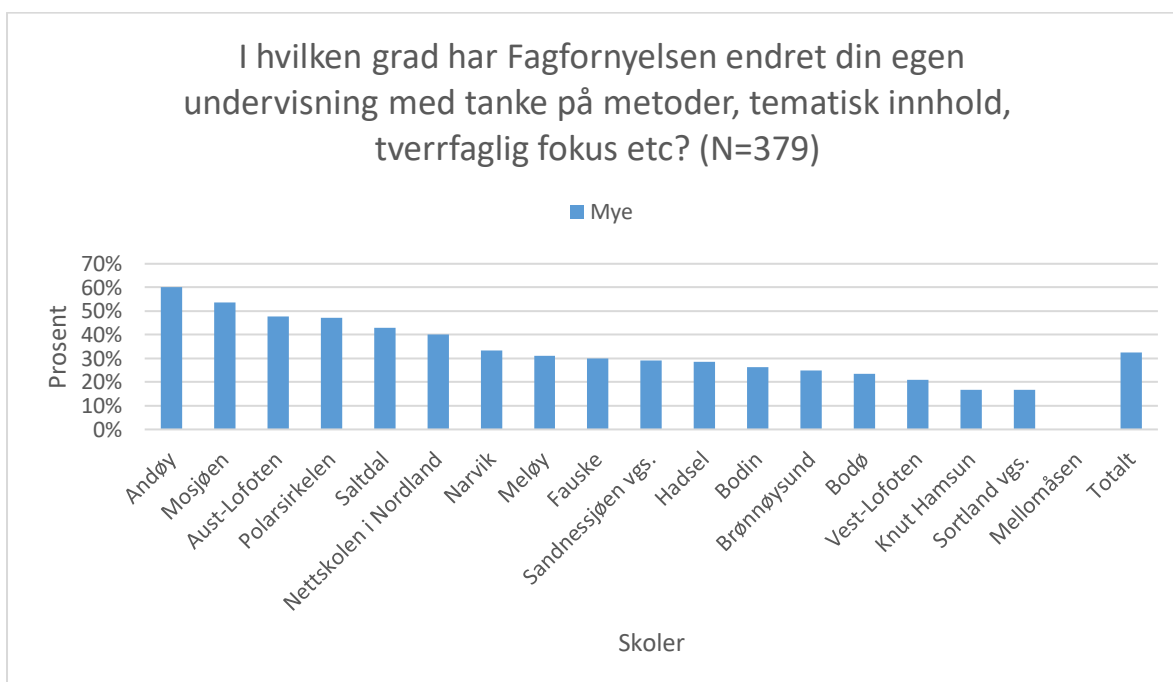
3.4 FAGFORNYELSENS BETYDNING FOR ENDRET UNDERVISNING

Pedagogene ble også bedt om å vurdere i hvilken grad Fagfornyelsen har endret deres egen undervisning med tanke på metoder, tematisk innhold, tverrfaglig fokus etc. Totalt svarer 32 prosent at Fagfornyelsen *i stor grad* har endret deres egen undervisning, mens en av fem svarer at Fagfornyelsen *i liten grad* har endret deres undervisning. Det er, som figur 9 illustrerer, ingen store forskjeller mellom lærere som underviser ved studieforberedende og yrkesfag.

Figur 9. Pedagogenes oppfatning av endret undervisning i lys av Fagfornyelsen

Oppfatningen av Fagfornyelsens betydning for endring av egen undervisning varierer stort mellom skolene. Ved Andøy, Mosjøen, Aust-Lofoten, Polarsirkelen og Saltdal videregående skole er det høyest andel av pedagogene som oppgir at Fagfornyelsen har endret deres egen undervisning «mye» med tanke på metoder, tematisk innhold og tverrfaglig fokus, mens andelen er lavest på Sortland, Knut Hamsun, Vest-Lofoten og Bodø videregående skole. Figur 10 viser andelen ved hver skole som har svart «mye»:

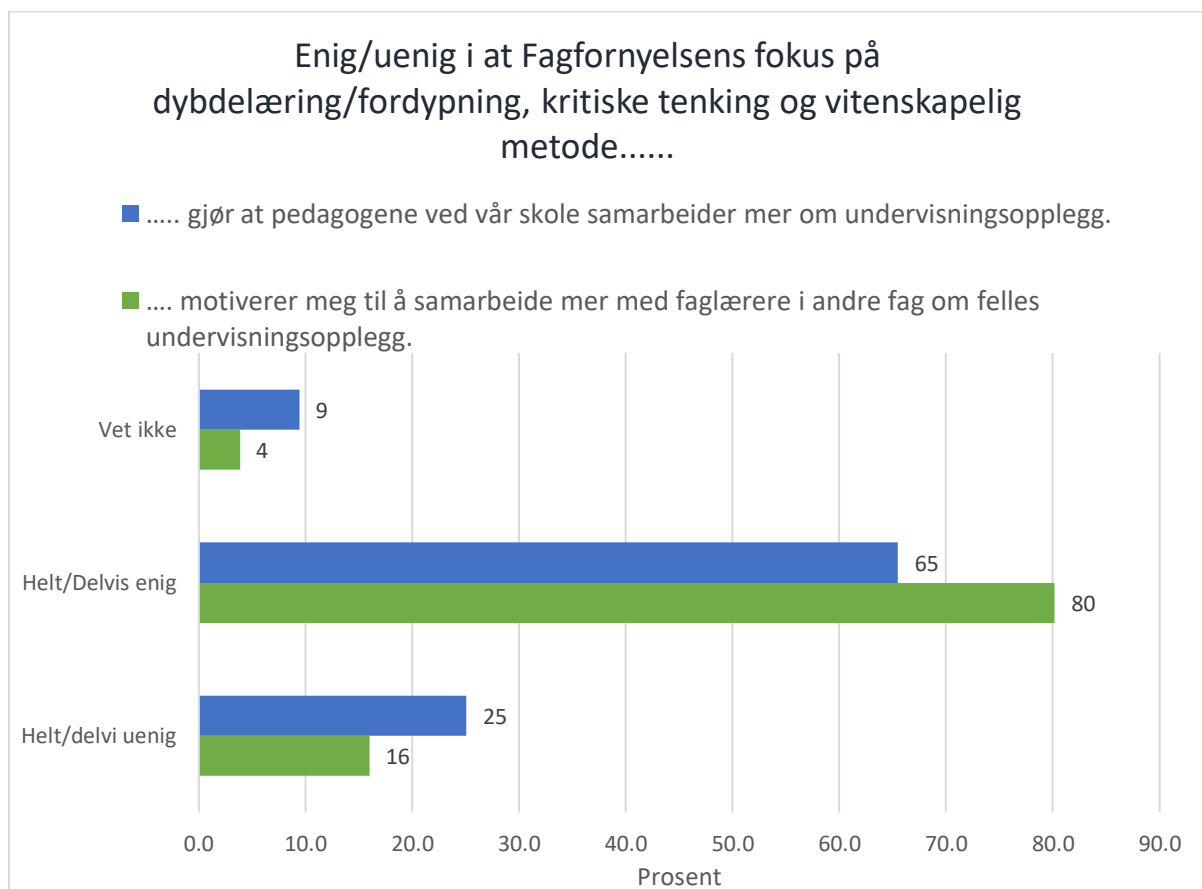
Figur 10. Andel lærere ved de videregående skolene i Nordland som mener at Fagfornyelsen i stor grad har endret deres undervisning.

I åpne svar som utdyper hva endringene går ut på svarer lærerne blant annet

- Mer tverrfaglig arbeid
- Innført nye vurderingsformer
- Mer fokus på dybdelæring
- Mer bevisst elevens rolle som aktivt lærende
- Færre kompetansemål gir mer rom for å gå i dybden
- Mer tematisk arbeid over tid
- Mer arbeid som involverer hele skolen
- Økt fokus på kildekritikk
- Store endringer i fagene
 - Programmering kommet inn
- YF Vg1 mer rettet inn mot de spesifikke fagene allerede på Vg1

4 KOMPETANSEBEHOV OG ØNSKER INNEN DYBDELÆRING, KRITISK TENKING OG VITENSKAPELIG METODE

Som illustrert i figur 11, er 66 prosent av pedagogene som har besvart undersøkelsen helt eller delvis enig i at Fagfornyelsens fokus på dybdelæring, kritiske tenking og vitenskapelig metode gjør at pedagogene ved deres skole samarbeider mer om undervisningsopplegg. Hele 80 prosent er helt eller delvis enige i at Fagfornyelsens fokus på dybdelæring, kritiske tenking og vitenskapelig metode motiverer dem selv til å samarbeide mer med faglærere i andre fag om felles undervisningsopplegg.

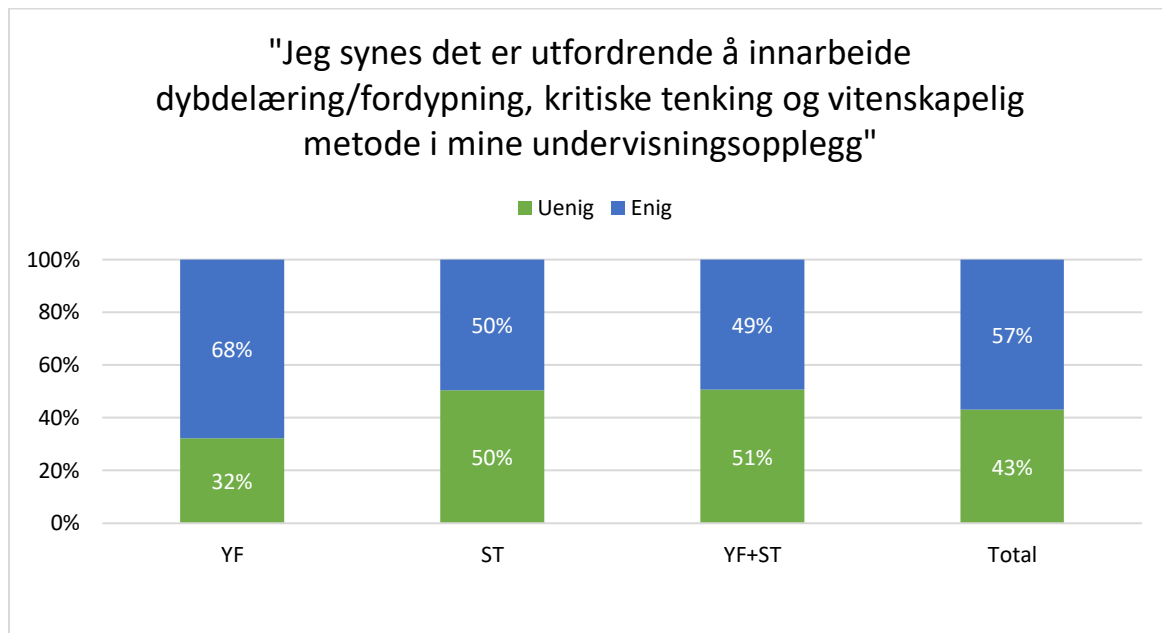

Figur 11: Lærernes vurdering av fokus på dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode og motivasjon for samarbeid mellom pedagogene. (N=338)

4.1 UTFORDRINGER MED Å INNARBEIDE DYBDELÆRING/FORDYPNING, KRITISK TENKING OG VITENSKAPELIG METODE I EGNE UNDERVISNINGSSOPPLEGG

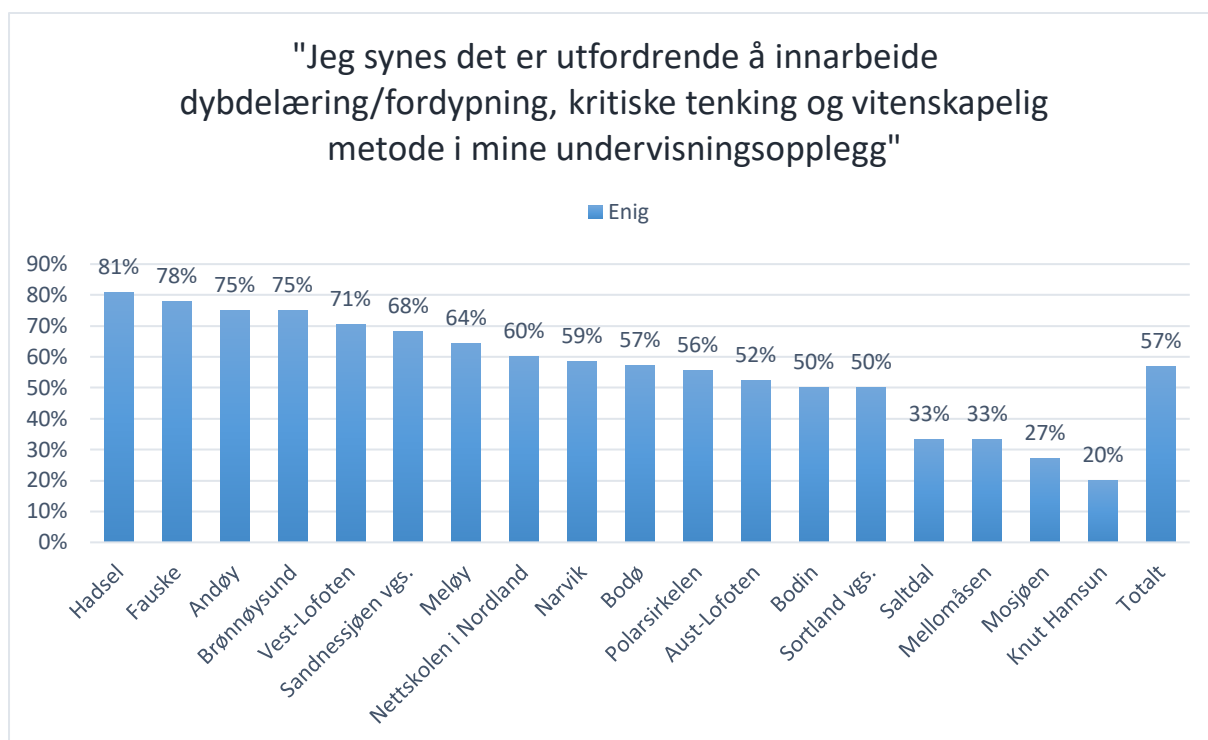
Pedagogene ble bedt om å ta stilling til hvorvidt de var enig eller uenig i følgende påstand: «Jeg synes det er utfordrende å innarbeide dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i mine undervisningsopplegg».

Som figur 12 viser, mener 57 prosent av lærerne at det er utfordrende å innarbeide dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i sine undervisningsopplegg. Blant lærerne som bare underviser på yrkesfag er andelen som synes dette er utfordrende høyere - 68 prosent. Blant lærerne som underviser på studieforbereende eller på begge, er om lag halvparten enige i at det er utfordrende å innarbeide dybdelæring/fordypning, kritiske tenking og vitenskapelig metode i sine undervisningsopplegg.

Figur 12: Enig eller uenig i følgende påstand. "Jeg synes det er utfordrende å innarbeide dybdelæring/fordypning, kritiske tenking og vitenskapelig metode i mine undervisningsopplegg" (N=375)

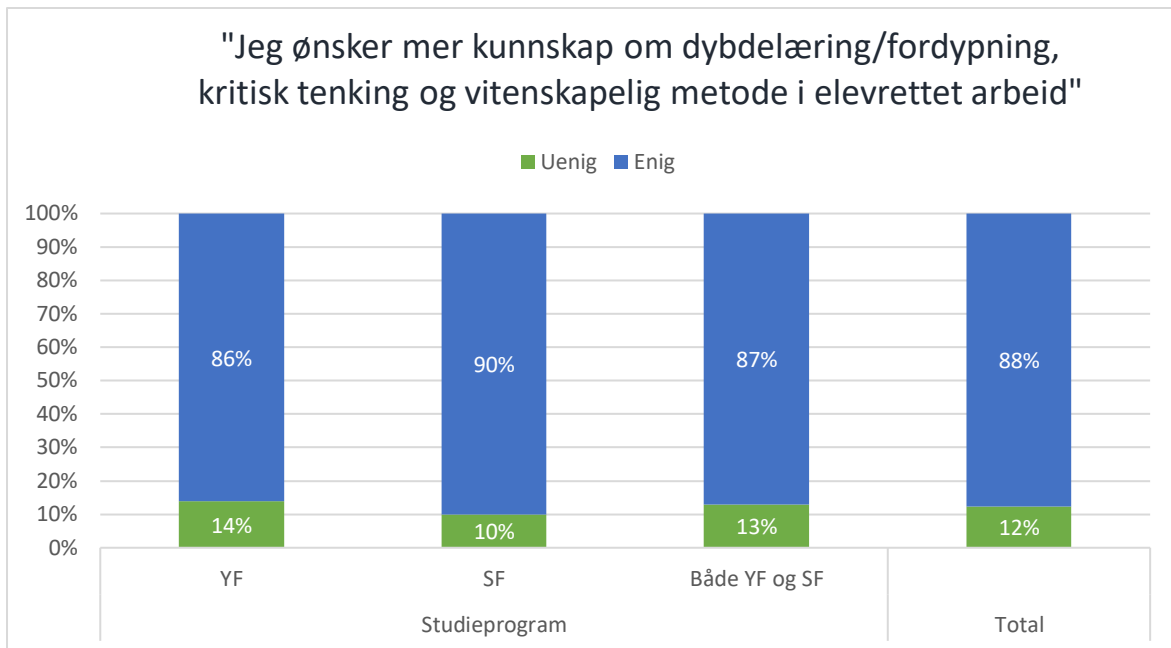
Vi har også sett nærmere på hvordan svarene på dette spørsmålet varierer med hvilken skole lærerne jobber ved. Figur 13 viser at over 80 prosent av lærerne fra Hadsel videregående skole synes dette er utfordrende. Dette er også tilfellet for en stor andel av respondentene fra Fauske, Andøy, Brønnøysund, Vest-Lofoten og Sandnessjøen. Ved Knut Hamsun videregående skole er det på den andre siden bare 20 prosent som synes det er utfordrende å innarbeide dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode. Det er også en lav andel fra Mosjøen (27 prosent), Mellomåsen og Saltdal (33 prosent) som svarer at de opplever innarbeidingen som vanskelig:

Figur 13. Andel lærere som opplever at det er utfordrende å innarbeide dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i undervisningen fordelt på skole. (N=375)

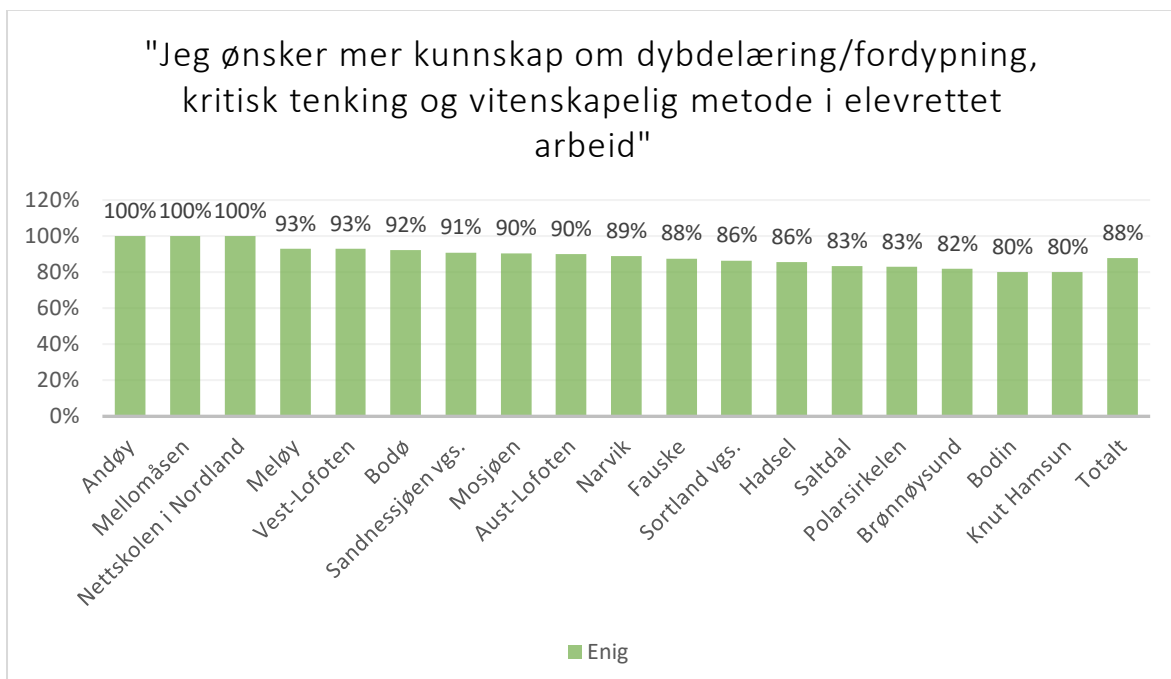
4.2 ØNSKE OM MER KUNNSKAP OM DYBDELÆRING/FORDYPNING, KRITISK TENKING OG VITENSKAPELIG METODE

Som figur 14 viser, ønsker hele 88 prosent av de som har besvart undersøkelsen mer kunnskap om dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i elevrettet arbeid. Andelen blant de som underviser på Studieforbereende som ønsker dette er hele 90 prosent, men dette er også tilfellet for 86 prosent av de som underviser på yrkesfag og 87 prosent av de som underviser både på studieforbereende og yrkesfag:

Figur 14: Andel som ønsker mer kunnskap om dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode (N=375)

Figur 15 viser andelen som ønsker mer kunnskap om dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode fordelt på de ulike videregående skolene i Nordland. Her varierer andelen fra 100 prosent blant respondentene fra Andøy, Mellomåsen og Nettskolen i Nordland til 80 prosent på Bodin og Knut Hamsun videregående skole.

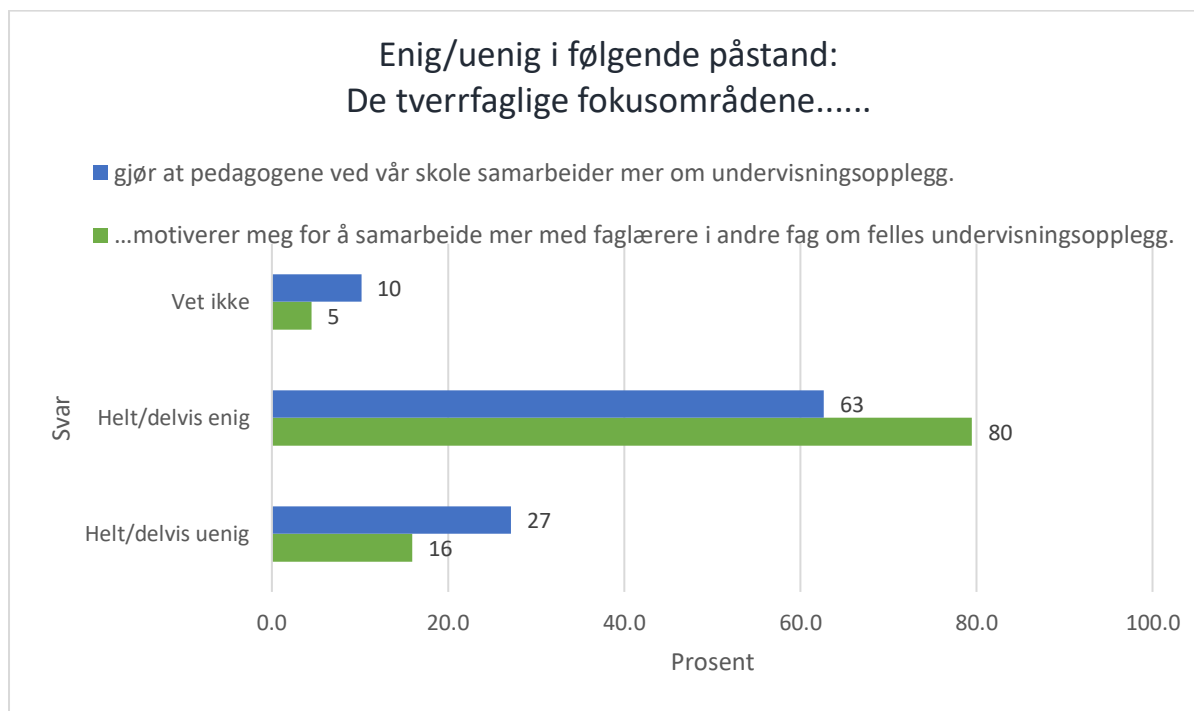

Figur 15: Andel som ønsker mer kunnskap om dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode vist på skole.

5 KOMPETANSEBEHOV OG ØNSKER INNEN DE TVERRFAGLIGE FOKUSOMRÅDENE

Pedagogene som har besvart undersøkelsen ble også bedt om å ta stilling til to påstander knyttet til egen motivasjon og samarbeid mellom pedagogene ved skolen hva angikk de tverrfaglige fokusområdene «folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling».

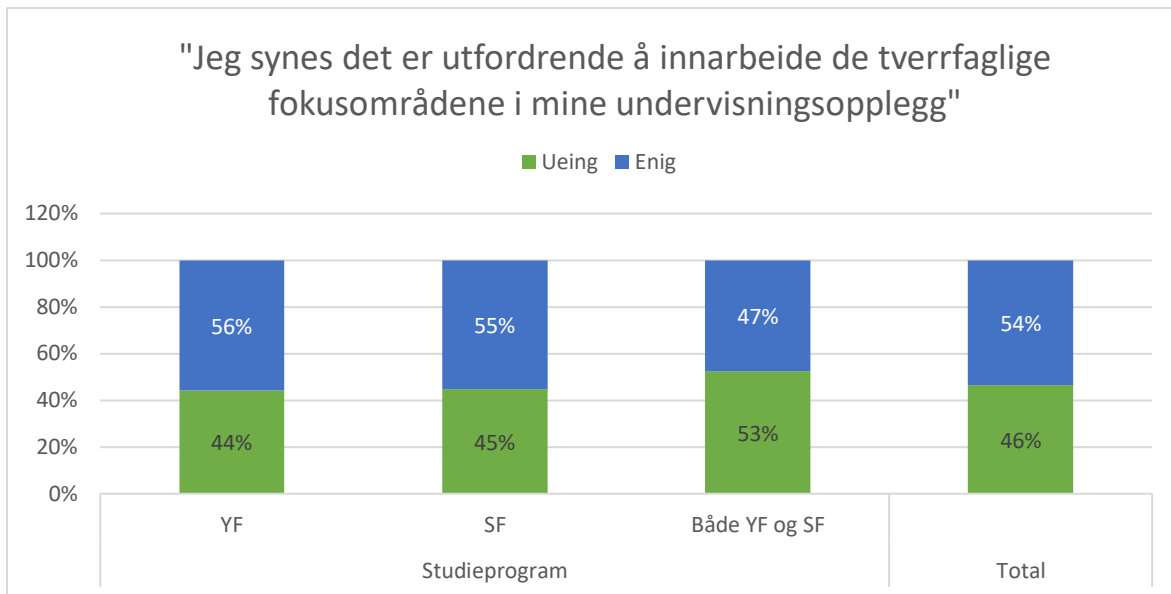
80 prosent er helt eller delvis enig i at de tverrfaglige fokusområdene motiverer dem selv til å samarbeide mer med faglærere i andre fag om felles undervisningsopplegg. En noe lavere andel (63 %) er enig i at de tverrfaglige fokusområdene gjør at pedagogene ved skolen samarbeider mer om undervisningsopplegg.

Figur 16 Vurdering av de tverrfaglige fokusområdenes betydning/motivasjon for samarbeid. (N= 332 og 335, i %)

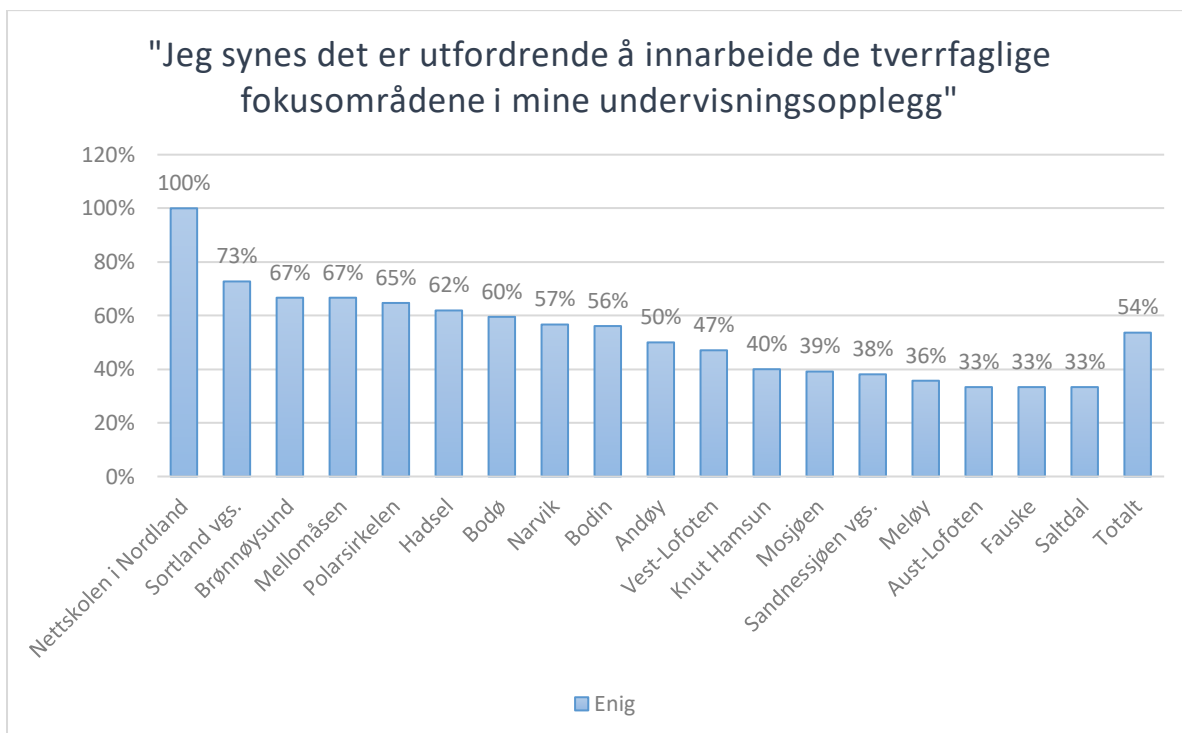
Lærerne ble også bedt om å vurdere hvorvidt de synes det er utfordrende å innarbeide de tverrfaglige fokusområdene i sine undervisningsopplegg. Her var det, som figur 17 viser, små forskjeller mellom de som underviser på henholdsvis yrkesfag og studieforbereidende:

Totalt synes 54 prosent av lærerne at det er utfordrende å innarbeide de tverrfaglige fokusområdene i sine undervisningsopplegg. Dette er tilfellet for 56 prosent av lærerne på yrkesfag, 55 prosent av lærerne på studieforbereidende og 47 prosent av de som underviser både på yrkesfag og studieforbereidende:

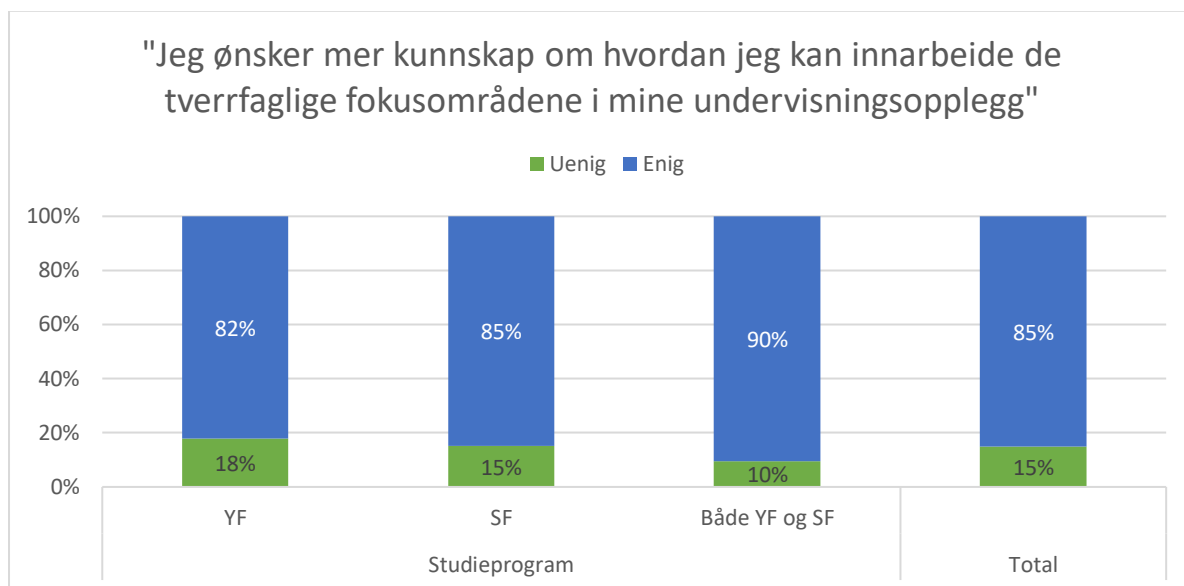
Figur 17. Enig eller ueing i følgende påstand. Jeg synes det er utfordrende å innarbeide de tverrfaglige fokusområdene i mine undervisningsopplegg. (N=341)

Det er, som figur 18 viser, størst andel som synes det er utfordrende å innarbeide de tverrfaglige fokusområdene blant de som underviser ved Nettskolen i Nordland (100%), Sortland vgs. (73 %), Brønnøysund og Mellomåsen (67%), Polarsirkelen (65%) og Hadsel (62 %). Det er lavest andel som synes dette er utfordrende blant lærere som underviser på Saltdal, Fauske, Aust-Lofoten (33 prosent) og Meløy videregående skole (36 prosent).

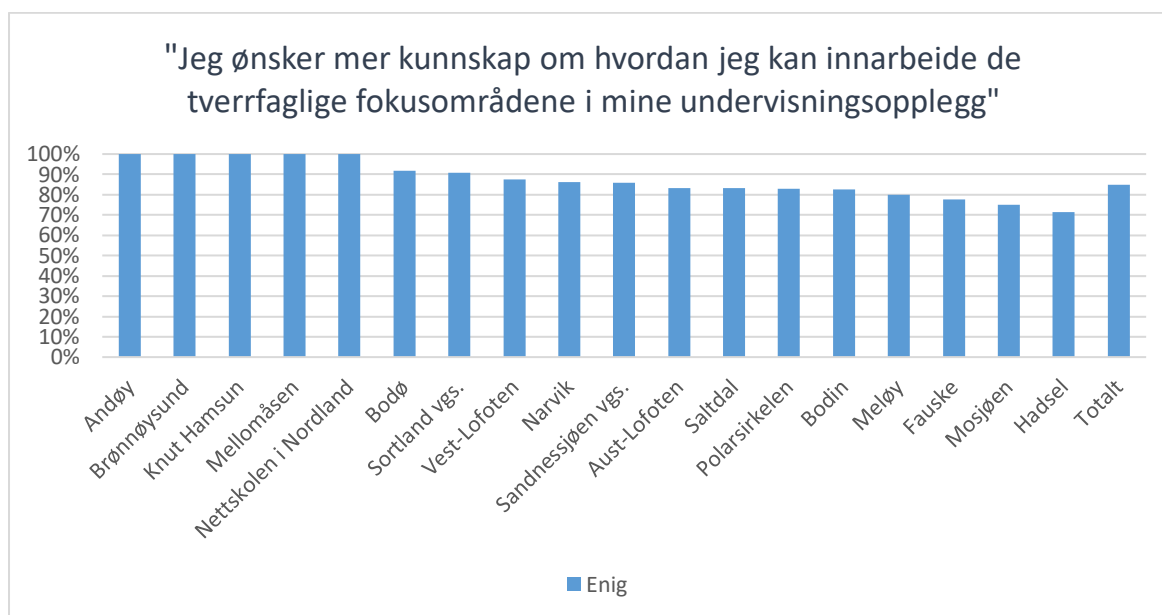
Figur 18: Sammenheng mellom skole og andel lærere som opplever at det er utfordrende å innarbeide de tverrfaglige fokusområdene i sine undervisningsopplegg. (N=375)

Hele 85 prosent av lærerne ønsker mer kunnskap om hvordan de kan innarbeide de tverrfaglige fokusområdene i sine undervisningsopplegg:

Figur 19: Andel lærere som ønsker mer kunnskap om innarbeiding av de tverrfaglige fokusområdene i sine undervisningsopplegg. (N=334)

Som vist i figur 20, ønsker alle respondentene fra Andøy, Brønnøysund og Knut Hamsun videregående skole, samt fra Mellomåsen og Nettskolen i Nordland, mer faglig kunnskap om hvordan de kan innarbeide de tverrfaglige fokusområdene. Det er lavest andel av de som underviser ved Hadsel (71%), Mosjøen (75%), Fauske (78 %) som ønsker mer kunnskap om dette, men andelen er høy også der.

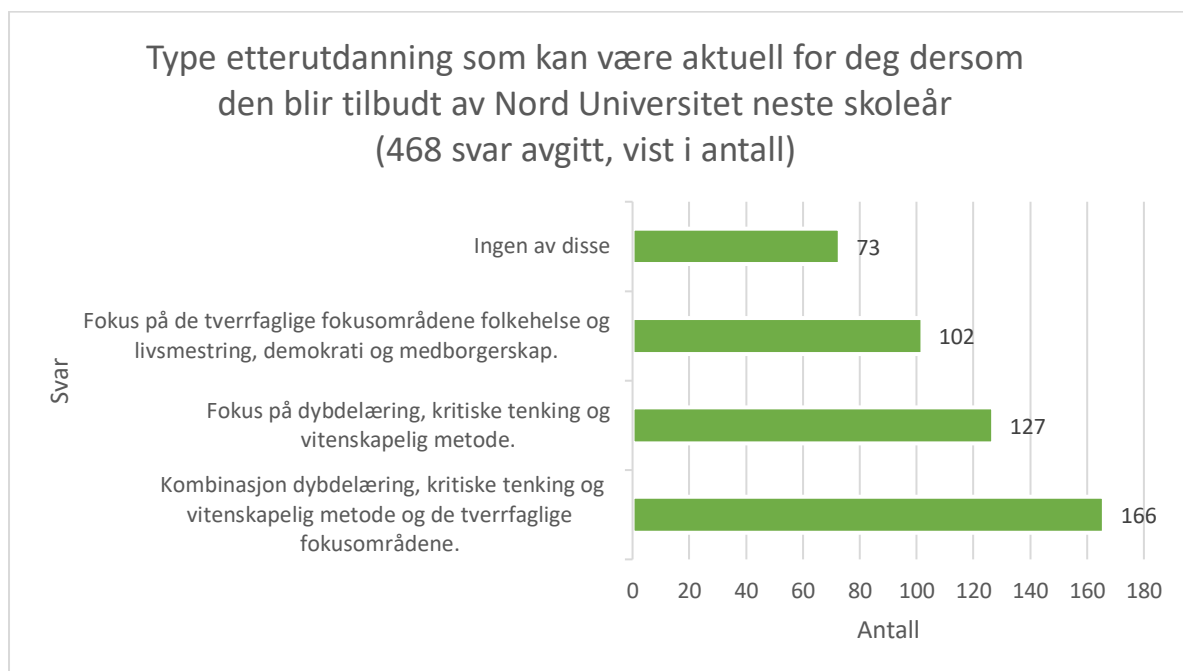
Figur 20: Andel lærere fra de ulike skolene som ønsker mer kunnskap om innarbeidelsen av de tverrfaglige fokusområdene i sine undervisningsopplegg.

6 HVILKEN TYPE ETTERUTDANNING ØNSKER LÆRERNE?

Avslutningsvis ble lærerne bedt om å ta stilling til hvilken type etterutdanning som kan være aktuelt for dem kommende skoleår. Følgende mulige kategorier ble listet opp:

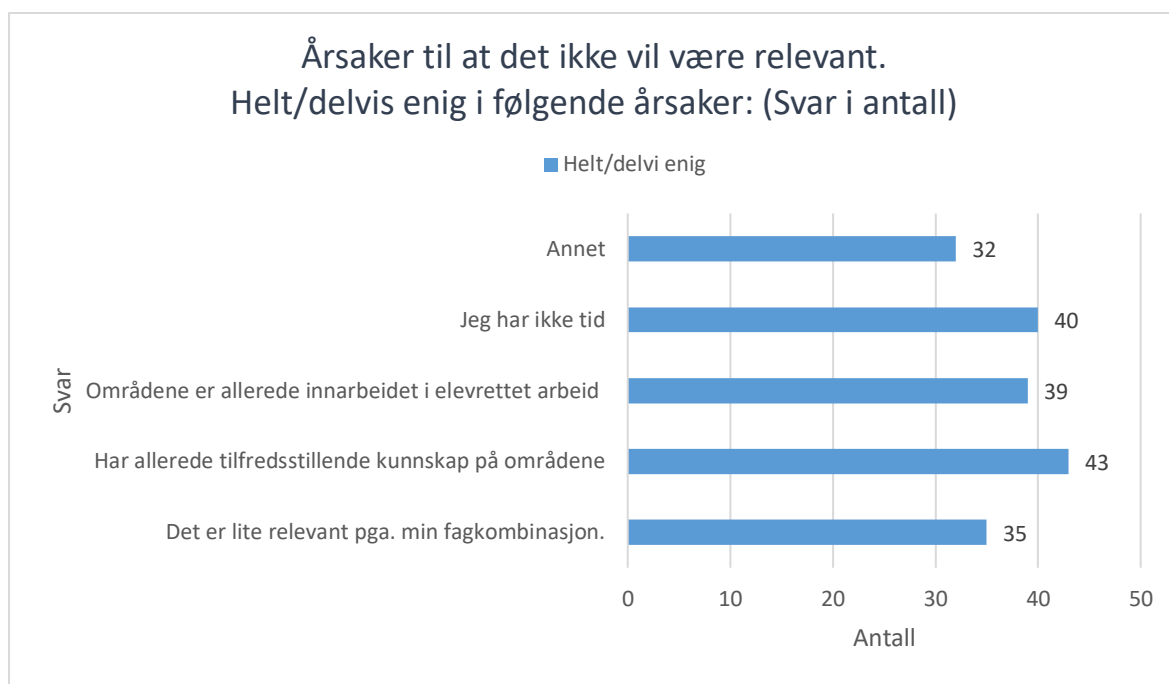
- Fokus på de tverrfaglige fokusområdene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap
- Fokus på dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode
- Kombinasjon dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode
- Ingen av disse

Som figur 21 viser, var det flest (166) som ønsket en kombinasjon av dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode og de tverrfaglige fokusområdene. 73 svarte Ingen av disse. Respondentene kunne avgi flere svar her.

Figur 21: Type etterutdanning som kan være aktuell for pedagogene i Nordland.

De pedagogene som svarte at de ikke kunne tenke seg etterutdanning innenfor enten dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode, de tverrfaglige fokusområdene eller en kombinasjon av disse, ble bedt om å oppgi årsaker til at de ikke ønsker denne typen etterutdanning. 43 mener de allerede har tilfredsstillende kunnskap på områdene, 40 oppgir at de ikke har tid, mens 39 oppgir at områdene allerede er innarbeidet i det elevrettede arbeidet. 35 oppgir også at det er lite relevant på grunn av fagkombinasjon.

Figur 22: Årsaker til at det ikke vil være relevant å ta aktuell videreutdanning. (N=73)

De som oppga at de ikke ønsket etterutdanning innenfor enten dybdeløring, kritisk tenking og vitenskapelig metode, de tverrfaglige fokusområdene eller en kombinasjon av disse ble i tillegg bedt om å utdype årsaker til at de ikke ønsker denne typen etterutdanning.

16 av disse trekker frem at de opplever at det er større kompetansehevingsbehov i fagene enn i metoder. Her trekkes særlig kompetansebehov innen programmering og industrielt datanettverk frem. Følgende to sitater representerer flere av svarere:

«Vi må lære ny teknologi, ikke hvordan vi skal lære elevene».

«Det er feil ende å starte i å starte med metoder. Vi trenger faglig kompetanseheving før innføring av Fagfornyelsen».

Noen oppgir også at de ønsker mer kompetanse på praktisk kunnskap og på styrking av samarbeid mellom yrkesfagene og fellesfagene.

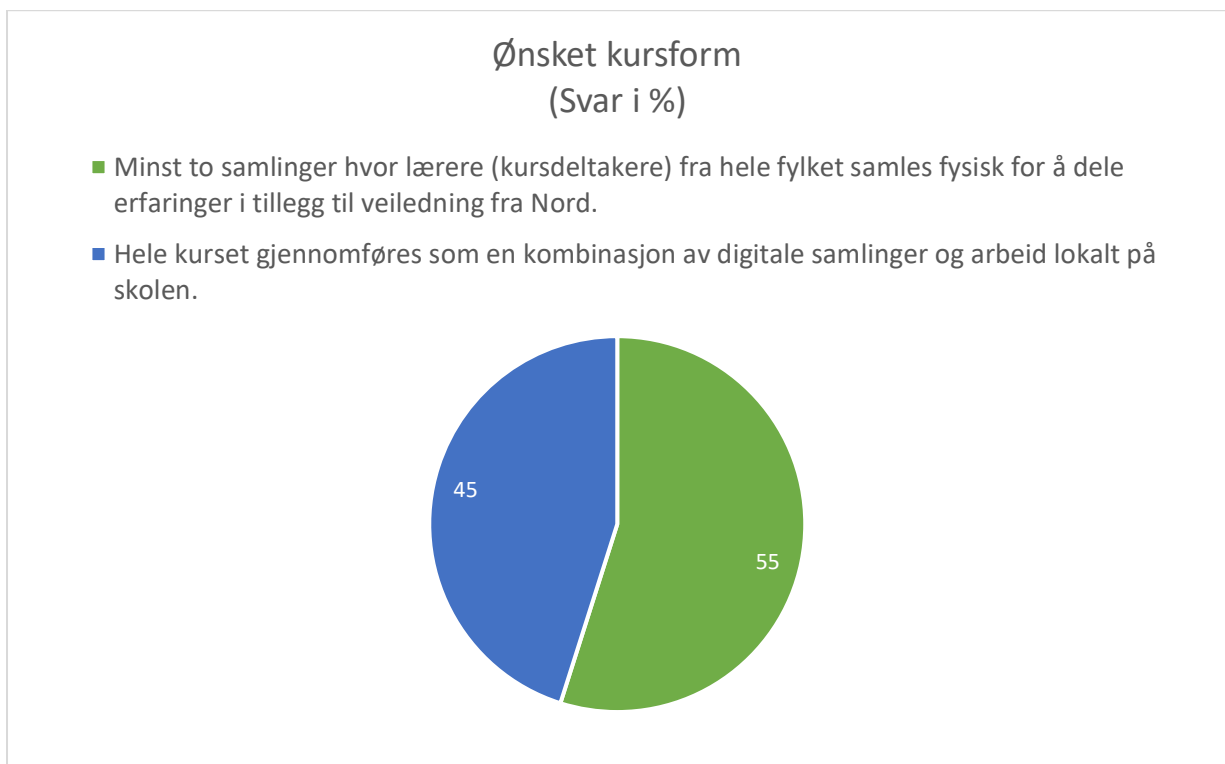
Fem lærere trekker frem at de har dårlig erfaring med etterutdanning, mens like mange oppgir at de snart skal gå av med pensjon og at det derfor ikke er relevant.

En pedagog jobber med særskilt tilrettelagt undervisning og erfarer at dette havner på siden i Fagfornyelsen.

6.1 ØNSKET FORM OG LENGDE PÅ KURS

De lærerne som oppga interesse etterutdanning ble også bedt om å vurdere hva som vil være mest hensiktsmessig kursform.

Litt over halvparten (55%) ønsker en kursform med minst to samlinger hvor lærere fra hele fylket samles fysisk for å dele erfaringer – i tillegg til å motta veiledning fra Nord universitet. Litt under halvparten (45%) kunne tenke seg at hele kurset ble gjennomført som en kombinasjon av digitale samlinger og arbeid lokalt på arbeidsplassen.

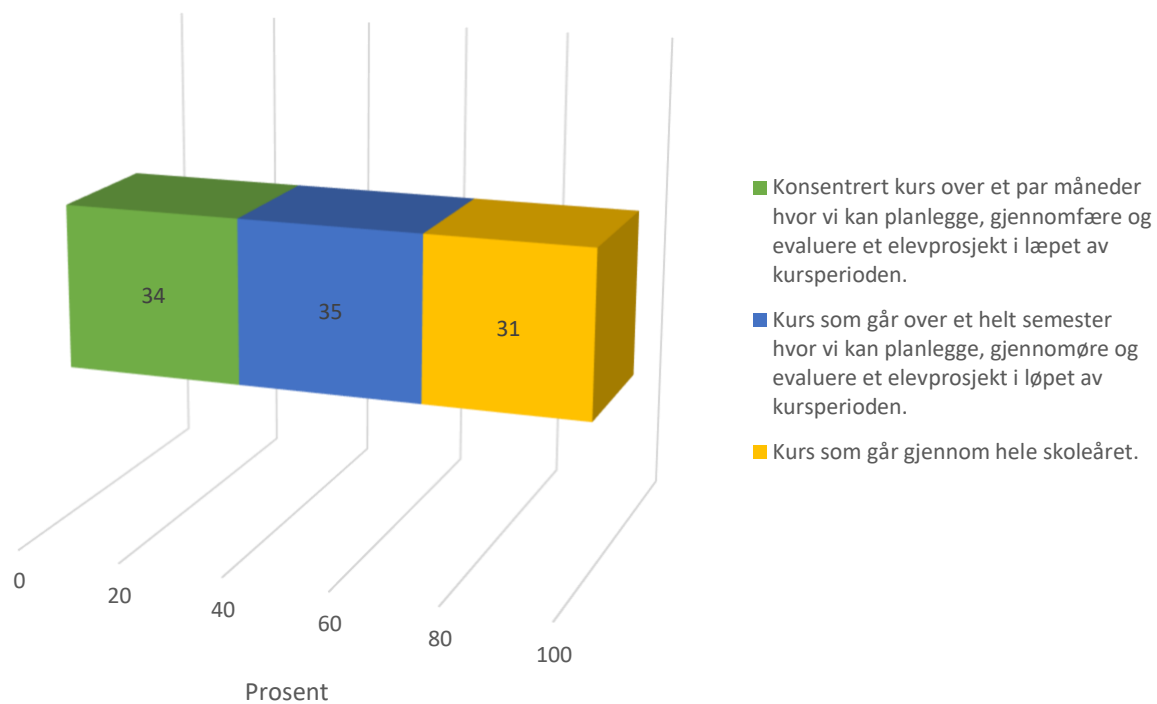

Figur 23: Ønsket kursform (N=286)

Pedagogene ble også bedt om å ta stilling hva som er det mest hensiktsmessige tidsaspektet på et eventuelt kurs. De ble bedt om å ta stilling til tre alternativer (se figur 24):

70 prosent ønsker kurs som ikke strekker seg over et helt skoleår, men enten konsentrert over et par måneder (34%) eller et helt semester (35%). En tredel ønsker kurs som går over et helt skoleår.

Mest hensiktsmessig tidsrom for et etterutdanningskurs (Svar vist i %)

Figur 24: Ønsket tidsramme for etterutdanningskurs. (N=286)

7 OPPSUMMERING

Bakgrunnen for prosjektet «Forskningsbasert utvikling og læring i den videregående skolen» er innføringen av Fagfornyelsen og nye forventninger til lærerrollen i lys av læreplanens økte vektlegging av analytisk kompetanse, kritisk tenking og innovasjon og tverrfaglighet. En annen viktig bakgrunn for prosjektet er et mål om å utvikle et etterutdanningskurs med mål om å gjøre lærere bedre rustet til å endre egen praksis gjennom å bli mer bevisst på hva de gjør og hvorfor de gjør det.

Denne rapporten oppsummerer kartlegging av kompetansebehovet til pedagoger ved de videregående skolene i Nordland på temaene dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode og de tverrfaglige fokusområdene «folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap». Resultatene er basert på svarene til 364 pedagoger som oppga at de underviste inneværende skoleår. Resultatene som er vist på skolenivå i denne rapporten må sees i lys av at det ved noen skoler var svært få pedagoger som svarte.

Kjennskap til og erfaring med innføring av Fagfornyelsen

Kartleggingen viser at tre av fire av pedagogene i Nordland opplever å være godt eller svært godt kjent med innholdet i fagfornyelsen.

Hva gjelder faglig støtte og tilrettelegging i forhold til Fagfornyelsen er pedagogene samlet sett mest tilfreds med støtte fra egen skoleledelse og UDIR. Mange oppgir at de fikk mye generell og overordnet informasjon, men etterlyser mer opplæring/etterutdanning i forhold til de spesifikke fagene.

En av tre svarer at Fagfornyelsen i stor grad har endret egen undervisning med tanke på metoder, tematisk innhold, tverrfaglig fokus, mens 49 prosent svarer at reformen i noen grad har endret egen undervisning. Oppfatningen av Fagfornyelsens betydning for endring av egen undervisning varierer stort mellom skolene.

Kompetansebehov og ønsker innen dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode

- Åtte av ti mener at Fagfornyelsens fokus på dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode motiverer dem til å samarbeide mer med faglærere i andre fag om felles undervisningsopplegg.
- Nesten syv av ti YF-lærere og halvparten av de som underviser på studiespesialiserende synes det er utfordrende å innarbeide dybdelæring/fordypning, kritiske tenking og vitenskapelig metode i sine undervisningsopplegg.
- De skolene som har størst andel pedagoger som synes dette er utfordrende er Hadsel, Fauske, Andøy og Brønnøysund.

- 88 prosent av pedagogene ønsker mer kunnskap om dybdelæring/fordypning, kritisk tenking og vitenskapelig metode i elevrettet arbeid

Kompetansebehov og ønsker innen de tverrfaglige fokusområdene

- Åtte av ti mener at Fagfornyelsens fokus på de tverrfaglige emnene motiverer dem til å samarbeide mer med faglærere i andre fag om felles undervisningsopplegg.
- Over halvparten av lærerne samlet synes det er utfordrende å innarbeide de tverrfaglige fokusområdene – ingen forskjell mellom YF og ST.
- 85 prosent av pedagogene ønsker mer kunnskap om innarbeiding av de tverrfaglige fokusområdene i undervisningsoppleggene

Ønsket form på etterutdanning

- 80 prosent av pedagogene svarer at det kan være aktuelt å ta etterutdanning innen de aktuelle temaene
- Flest (166) ønsker etterutdanning med en kombinasjon av dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode og de tverrfaglige fokusområdene
- 127 ønsker fokus på dybdelæring, kritisk tenking og vitenskapelig metode, mens 102 ønsker fokus på de tverrfaglige fokusområdene.
- 73 ønsker ikke etterutdanning i noen av delene. Over halvparten har krysset av for følgende årsaker til at de ikke ønsker denne etterutdanningen; har allerede tilstrekkelig kunnskap på områdene, har ikke tid, har allerede innarbeidet områdene i elevrettet arbeid. Det er også 16 respondenter som oppgir at de opplever større kompetansebehov innen spesifikke fag enn i metoder.

Denne kartlegging viser at det er et stort behov blant pedagogene i Nordland hva angår kompetanse og etterutdanning som følge av innføringen av Fagfornyelsen både innenfor kritisk tenking, dybdelæring og vitenskapelig metode og de tverrfaglige områdene.

Samtidig er en viktig tilbakemelding fra kartleggingen at mange har behov for etterutdanning i de fagene de underviser i, særlig der hvor det har skjedd større endringer i læreplanen.

Resultatene av kartleggingen må sees i lys av at det er i underkant av en fjerdedel av pedagogene som har besvart undersøkelsen.

REFERANSER

Ekren, R., Holgersen, H. og Steffensen, K (2018). Kompetanseprofil for lærere i videregående skole Hovedresultater 2017, *Statistisk sentralbyrå, Rapporter 2018/19*

Lave, J., & Wenger, E. (1990). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Kartseth, B., Kvamme, O.A. og Ottesen, E. 2020. Fagfornyelsens læreplanverk: Politiske intensjoner, arbeidsprosesser og innhold. Rapport nr. 1/2020, UiO: Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Tilgjengelig på <https://www.udir.no/contentassets/f9e24b76d66b4a23a2337644acf6d5a6/eva2020--delrapport-ap1.pdf>

Tomlinson, P.D., Hobson, A.J. & Malderez, A. (2010). Mentoring in teacher education. In McGraw, B., Peterson, P.L. & Baker, E. (Eds.), *International Encyclopedia of Education. 3rd Edition*. Amsterdam: Elsevier

Meld.St. 28 (2015-2016). Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet. Kunnskapsdepartementet.